

5326 SAYILI KABAHAHLER KANUNUNDA; NETİCE, KUSUR VE ÖLÇÜLÜLÜK İLKESİ

*Doç. Dr. Mustafa ÖZEN**

KABAHAHLERDE NETİCE KABAHAHLİN BİR UNSURU MUDUR?

Kabahatler, uç teşkil eden haksızlıklara göre daha hafif haksızlıklardır. Bu nedenle kanun koyucu, kabahatleri suç olmaktan çıkarmış ve farklı yaptırım türleri kabul etmiştir.

Suç teşkil eden haksızlıklar TCK'nın özel hükümler kısmı başta olmak üzere özel kanunlarda düzenlenmişlerdir. Suçlarda netice, suçun maddi unsurlarından birini oluşturur. Kanun koyucu, izlediği suç siyaseti gereği, bazı suç tiplerinde somut neticeyi suçun bir unsuru olarak kabul etmiş, bazı suç tiplerinde ise somut bir neticeye yer vermemiştir.

Kabahatler açısından konuya bakıldığında, kanun koyucunun kabahatlerde neticeyi kabahatın bir unsuru olarak kabul etmediği görülmektedir. Bu durum Kabahatler Kanunu (KK) m. 5/2'de açıkça düzenlenmiştir.

KK m. 5/2'ye göre, 'Kabahat, failin icrai veya ihmali davranışı gerçekleştirdiği zaman işlenmiş sayılır. Neticenin oluştuğu zaman, bu bakımdan dikkate alınmaz'.

KK m. 5/2'deki bu düzenlemeye göre, KK'nın yürürlüğe girdiği andan önce yürürlükte olan kanunlarda kabahatlerde neticenin unsur olarak kabul edildiği düzenlemeler, KK'nın yürürlüğe girmesi ile yürürlükten kalkmıştır. Bu düzenlemelerdeki kabahatler, artık sırf hareket kabahati haline gelmiştir. Ancak, önemle belirtmek gerekir ki, KK'nın yürürlüğe girdiği tarihten sonra çıkartılan kanunlarda KK m. 5/2'deki bu düzenlemeye aykırı olarak kabahatlerde neticenin unsur haline getirilmesi mümkündür. Böyle bir düzenleme yapılırsa geçerli olacaktır.

Burada, konu ile bağlantılı olması nedeniyle KK m. 20/4'teki düzenlemeye de değinmek gerekir.

KK m. 20/4'e göre, 'Zamanaşımı süresi, kabahate ilişkin tanımdaki failin işlenmesiyle veya neticenin gerçekleşmesiyle işlemeye başlar'.

* Doç. Dr. Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

Bu düzenleme, ilk bakışta KK m. 5/2'deki bu düzenleme ile çelişkili gibi gözükmemektedir. Ancak, bu düzenleme şu şekilde yorumlandığında çelişki olmadığı görülür. Bu düzenleme, kabahatlerde soruşturma zamanaşımını düzenlemektedir. Kabahatlerde soruşturma zamanaşımı, suçlarda dava zamanaşımına benzemektedir.

KK m. 20/4'teki düzenleme, hem geçmişe hem de gelece yönelik bir anlam taşımaktadır. Geçmişe yönelik anlamı, KK'nın yürürlüğe girmesi ile daha önceki kabahat düzenlemelerinin sırf hareket kabahati olması nedeniyle bu kabahatler bakımından soruşturma zamanaşımının belirlenmesinde hareketin (filin) işlendiği zaman esas alınacaktır. Geleceğe yönelik anlamı, KK'nın yürürlüğe girmesinden sonra yürürlüğe giren bir kanunda kabahatlerde netice kabahatin bir unsuru olarak kabul edilirse, bu kabahatler bakımından soruşturma zamanaşımının belirlenmesinde neticenin gerçekleştiği zaman esas alınacaktır.

KABAHATLERDE KUSURA DAYALI SORUMLULUK VE HAKSIZLIK İLE YAPTIRIM ARASINDA ÖLÇÜLÜLÜK İLKESİ

Çağdaş hukuk anlayışında sorumluluğun temeli kusurdur. Bu anlayış, temel hak ve özgürlükleri birebir ilgilendiren ceza hukuku başta olmak üzere, özel hukuk, idare hukuku, kabahatler ve disiplin hukuku bakımından geçerlidir. Ancak, özel hukuk ile idare hukukunda bu anlayışa bazı durumlarda kusursuz sorumluluğun kabul edilmesi ile istisna getirilmiştir.

Kabahatler hukuku bakımından konuya bakıldığında, KK'nda kabahatlerde kusurluluk KK m. 9'da düzenlenmiştir.

KK m. 9'a göre, 'Kabahatler, kanunda açıkça hüküm bulunmayan hallerde, hem kasten hem de taksirle işlenebilir'.

Madde gerekçesi şu şekildedir: Fakat, Tasarının sisteminde, kabahatler açısından da idari ceza sorumluluğunun kabulü yani idari para cezasına karar verilebilmesi için, fiili işleyen gerçek kişinin en azından taksire dayalı kusurunun varlığı gerekir. Başka bir deyişle, kabahatler bakımından objektif sorumluluk kabul edilmemiştir.

KK m. 9'daki '...kanunda açıkça hüküm bulunmayan hallerde...' ifadesi; 1) Açıkça kusursuz sorumluluğun kabul edildiği haller veya 2) Açıkça kasta dayalı sorumluluğun kabul edildiği haller şeklinde anlaşılabilir. Yani, bu ifade, kabahatlerde istisnai düzenlemeler ile kusursuz sorumluluğun kabul edilebileceği yorumuna açıktır. Kanun koyucu, bu yorumu önlemek için madde gerekçesinde, kabahatler bakımından objektif sorumluluğun kabul edilmediğini belirtmiştir. Madde gerekçesi, hâkimi bağlamaz. Madde gerekçesi, sadece maddenin yorumlanmasında kullanılan yorum araçlarından biridir. Olması gereken, madde gerekçesindeki bu hükmün madde metnine alınmasıdır. Bu hüküm madde metnine alınıncaya kadar, bu düzenleme, madde gerekçesine göre yorumlanmalıdır.

KK m. 9'daki düzenlemeyi, KK m. 17/1'deki düzenleme ile birlikte değerlendirme gerekir.

KK m. 17/1'e göre, 'İdari para cezası, maktu veya nispi olabilir'.

Matbu para cezası, kanunda alt ve üst sınırları olmayan belirli bir rakama dayalı para cezasını ifade eder. Örneğin 1.000 TL idari para cezası gibi.

Matbu para cezasını gerektiren bir kabahatin kast veya taksirle işlenmesi halinde, kabahatin failine aynı para cezası uygulanacaktır. Bu durum, açıkça evrensel bir hukuk ilkesi (kuralı) olan 'haksızlık ile yaptırım arasında orantının bulunması gerektiği (haksızlık ile yaptırım arasında ölçülülük ilkesi/adalet ilkesi) ilkesine (kuralına)' aykırıdır. Çünkü, kast ile taksire dayalı kusurlulukta, kast ile taksirin haksızlık içeriği (derecesi) aynı değildir.

KK m. 9 ile KK m. 17/1'deki düzenleme, Anayasanın 2. maddesinde düzenlenen 'hukuk devleti ilkesine' aykırıdır. Çünkü, hukuk devletinde haksızlık ile yaptırım arasında oran (ölçü) bulunur.

